

Klaudia Cenda-Miedzińska

Instytut Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Rola ekosystemu w kształtowaniu bezpieczeństwa społecznego w Islamskiej Republice Afganistanu

The role of the ecosystem in the shaping of social security in the Islamic Republic of Afghanistan

Abstract: Ecosystems are complex and can be viewed at different scales and levels. In the classical approach, the ecosystem is a system of organisms occupying a habitat, together with those aspects of the physical environment with which they interact. The social ecosystem does not mean the people, as the word 'social' could imply. The social ecosystem consists of firms and institutions. By contrast the business ecosystem is an economic community supported by a foundation of interacting organizations and individuals – the organisms of the business world. Ecosystem is very important for social security. Its services are indispensable to the well-being and health of people. This article presents a dynamic interaction between people and ecosystem in Afghanistan. The Author presents the meaning of different ecosystems, changes in the Afghan ecosystem and its influence on human well-being. She also describes international support for the Afghan food security, agriculture, and access to the safe water.

Key words: security, ecosystem, Afghanistan

Rozwój bezpieczeństwa zależy w dużym stopniu od kształtowania się stosunków społecznych. Destabilizacja sfery ekonomicznej, gospodarczej i politycznej kraju ma znaczący wpływ na jakość życia obywateli, kształtowanie się relacji międzygrupowych, wsparcia osób migrujących, czy też poparcia dla legitymizacji władzy. To z kolei przekłada się m.in. na pozycję państwa na arenie

międzynarodowej: jego istotnego wpływu na otoczenie zewnętrzne, bądź też uleganie wpływom zewnętrznym.

Ekosystemy są złożone i mogą być przeglądane w różnych skalach i poziomach.

W klasycznym ujęciu, ekosystem stanowi zespół organizmów (biocenoza), który zamieszkuje dane środowisko (biotop). W aspekcie biologicznym jest to wspólnota żywych organizmów funkcjonujących w powietrzu, wodzie i innych zasobach naturalnych (The Merriam-Webster Third New International Dictionary of the English Language, 1986). Istotnym elementem ekosystemu są również fizyczne zasoby środowiska, z którymi żywe organizmy wchodzi w interakcje (The New Shorter Oxford English Dictionary, 1993).

W naukach społecznych, ekosystem traktowany jest w sposób znamieny. Zdaniem E. Mitleton-Kelly nieodłącznym elementem ekosystemu społecznego są organizacje, które wpływają lub pozostają pod wpływem owego ekosystemu. Są one tworzone przez przedsiębiorców, konsumentów, dostawców, instytucje prawne, ekonomiczne i kulturalne. Kluczowym elementem jest koewolucja, która nie może mieć miejsca w izolacji, ale musi nastąpić w ekosystemie (Por. 2003, s. 29-31). Zatem ekosystem społeczny składa się z firm i instytucji, a nie ludzi, jak mogłoby wskazywać słowo „społeczny”.

Żywym ekosystemem jest również gospodarka kapitalistyczna. Jak twierdzi M. Rothschild, dzieje się tak, ponieważ najważniejsze zjawiska, które można obserwować w przyrodzie np. rywalizacja, specjalizacja, współpraca, eksploatacja, nauka, rozwój, zajmują centralne miejsce w życiu gospodarczym (1990, s. xi).

Kontynuując rozważania na temat ekosystemu, warto również zwrócić uwagę na istotne znaczenie ekosystemu biznesu. Według J. Moore'a ekosystem biznesu stanowi wspólnotę gospodarczą, opartą na fundamencie interakcji organizacji i jednostek – organizmów świata biznesu. Obejmuje ona sprzedawców, wiodących producentów, konkurentów i innych interesariuszy (1996, s. 26).

Definicja ta podkreśla wzajemne zależności w świecie biznesu mające istotne znaczenie dla tworzenia ekosystemu, w przeciwieństwie do definicji z 1998 roku, która kładzie nacisk na samoorganizację i decentralizację. Według tej ostatniej, ekosystem biznesu jest rozszerzonym systemem organizacji wzajemnie powiązanych; społeczności klientów, dostawców, wiodących producentów i innych zainteresowanych stron, finansowania, stowarzyszeń handlowych, organów normalizacyjnych, związków zawodowych, instytucji rządowych i quasi rządowych i innych zainteresowanych stron. Są to wspólnoty, które grupują się w sposób częściowo intencjonalny, samo zorganizowany, a nawet nieco przypadkowy (Moore, 1998, s. 168).

Antropolog R. A. Rappaport zdefiniował ekosystem jako układ trwałych zależności (sieci) życiowych, stworzonych na określonym terytorium, utrzymywanych i odnawianych przez ludzi przebywających na tym terenie (Urbańska, 2010, s. 55). Sama koncepcja ekosystemu jest zatem istotnym elementem w budowie, utrzymaniu i rekonstrukcji naszych „kart życia”, od których, niezależnie od przyjętej przez nas nazwy, jesteśmy absolutnie zależni (Rappaport, s. 69).

Środowisko w sposób zasadniczy wpływa na człowieka. Jego dobrobyt zależy w dużej mierze od usług ekosystemowych traktowanych jako korzyści, które ludzie czerpią z ekosystemów. Są to między innymi: żywność, woda pitna, drewno, regulacja klimatu, ochrona przed naturalnymi zagrożeniami, kontrola erozji gleby, składniki farmaceutyczne i miejsce rekreacji (Komisja Europejska, 2008, s. 12). W tym przypadku, podstawą działań gospodarczych będzie dostęp do istniejących zasobów naturalnych oraz funkcjonowanie ekosystemów społecznych i biznesu w obszarze dostarczania tych zasobów. Z kolei efektywność działań gospodarczych, będzie miała przełożenie na tworzenie odpowiednich warunków do rozwoju społeczeństwa, jakość życia i społeczną integrację.

W 2012 roku, Afganistan znalazł się na 175 miejscu wśród 186 krajów znajdujących się na liście państw według wskaźnika rozwoju społecznego (por. United Nations Development Programme, s. 143). Ciągąca się latami wojna doprowadziła ten kraj do ruiny. Zniszczono infrastrukturę, w wielu przypadkach pozbawiono ludność schronienia, zrujnowano system opieki zdrowotnej, system edukacyjny. Fatalna w konsekwencjach okazała się polityka uprawiana przez komunistów, Mudżahedinów i Talibów, doprowadzając m.in. do gwałtownego zubożenia społeczeństwa. Zagrożenie bezpieczeństwa stanowiły i w dalszym ciągu stanowią ataki samobójcze, działania sił NATO i USA, działania sił opozycyjnych, nielojalnych wobec rządu centralnego regionalnych watażków, grup przestępczych zaangażowanych głównie w handel narkotykami, które dopuszczają się nadużyć, terroryzowania ludności cywilnej, a także działania ich zagranicznych wspomożycieli (por. Human Rights Watch, 2006, s. 8; Human Rights Watch, 2008, s. 14–15). Niemniej istotnym zagrożeniem bezpieczeństwa ludności jest brak dostępu do czystej wody i żywności, czego skutkiem jest niedożywienie, rozprzestrzenianie się chorób zakaźnych, wzrost zachorowalności i w konsekwencji śmiertelności, szczególnie wśród matek, noworodków i dzieci do lat 5.

Traktując o bezpieczeństwie społecznym, mamy na myśli m.in. ochronę egzystencjonalnych podstaw życia człowieka, przy równoczesnym tworzeniu odpowiednich warunków dla zaspokojenia jego potrzeb i aspiracji życiowych

(Marczak, Jakubczak, Sobolewski i in., 2011, s. 413). A to oznacza, że tworzenie bezpieczeństwa nie jest możliwe bez prawidłowego funkcjonowania ekosystemu.

Zdrowie wszystkich jest podstawą do osiągnięcia pokoju i bezpieczeństwa i zależy przede wszystkim od wzajemnej współpracy jednostek i państw. Z kolei odpowiedzialność za zdrowie narodów spoczywa na rządach poszczególnych krajów, które muszą zapewnić odpowiednią opiekę zdrowotną i społeczne środki przeznaczone na ten cel (por. Konstytucja Światowej Organizacji Zdrowia [World Health Organization], przyjęta na Międzynarodowej Konferencji Zdrowia w Nowym Jorku trwającej od 19 czerwca 1946 r. do 22 lipca 1946 r.). Społeczeństwa żyjące w środowisku miejskim powszechnie uważają, iż zdrowie człowieka zależy od właściwych zachowań, wyborów konsumenckich i świadczeń odpowiedniej opieki zdrowotnej. Tymczasem, do prawidłowego funkcjonowania człowiek potrzebuje wody, powietrza, jedzenia i względnej stałości warunków klimatycznych. Zatem o bezpieczeństwie zdrowia decyduje nie tylko ekosystem społeczny, czy ekosystem biznesu, ale również, a może przede wszystkim ekosystem biologiczny.

Istotnym elementem wpływającym na klimat Afganistanu jest rzeźba terenu. Jest to kraj górzysto-wyżynny, o klimacie podzwrotnikowym, suchym z cechami kontynentalnego. Z północno-wschodniej części kraju na południowy-zachód rozpościerają się góry Hindukusz (która to nazwa w języku paszto oznacza zabójcę Hindusów), stykające się na wschodzie z Pamirem¹ i Karakorum (po Himalajach jest to drugi co do wysokości system górski na ziemi). W centrum kraju rozciągają się góry Koh-i Baba (wysokość do 5135 m n.p.m.), przechodzące na zachodzie góry SafedKoh (wysokość do 4565 m n.p.m.). Na północ od SafedKoh rozpościerają się Góry Turkiestańskie (wysokość do 3809 m n.p.m.), a na południowy zachód od wyżyny Hazaradżat – Góry Środkowoafgańskie (wysokość do 4182 m n.p.m.). W Afganistanie przeważają gleby górskie, doliny rzek pokrywają aluwialne mady, a na południu kraju miejscami występują gleby słone. Suchość klimatu powoduje, iż z wyjątkiem terenów wschodnich, pozostała część kraju ma dość ubogą sieć rzeczną. Pomijając fakt, iż 4/5 powierzchni kraju stanowią bezleśne i skaliste góry, to pozostała część kraju pokrywają stepy, sucha roślinność, a na południu występują obszary półpustynne lub miejscami pustynne. Wszystkie te elementy powodują, że warunki życia w Afganistanie są nader trudne.

¹ W Pamirze praktycznie nie ma lasów, z uwagi na fakt, iż w roczna suma opadów na tym terenie wynosi ok. 130 mm. Co więcej, mroźna zima, oraz lato, które jest krótkie i chłodne występuje tylko w dolinach i niższych partiach Pamiru, a rejon wyższe, są pokryte śniegiem przez cały rok.

Rzeźba terenu również sprzyja/zagraża bezpieczeństwu militarnemu. Otóż w trakcie wojny Sowieckiej, schronienie Mudżahedinom dawały góry, ograniczając jednocześnie zdolność bojową zmechanizowanych wojsk ZSRR. Ciężki sprzęt nie był w stanie pokonać górskich, wąskich przesmyków, co powodowało, że oddziały, skazane na poruszanie się zwykłymi drogami, były narażone na zasadzki (od roku 1985 do 1987 Mudżahedini przeprowadzili około 10 tys. takich zasadzek [Graui, Gress, 2002, s. 62]). Działania Mudżahedinów słabły w trakcie żniw (3 razy do roku), ponieważ mężczyźni udawali się do wiosek, w celu pomocy w zbiorach (por. Graui, Gress, 2002, s. 64). Również klimat sprzyjał partyzantom, którzy przywykli do ciężkich warunków naturalnych, w przeciwieństwie do wojsk najeźdźcy. Obecnie, uwarunkowania topograficzne stają się sprzymierzeńcem sił opozycyjnych, grup przestępczych uwikłanych w handel narkotykami i terrorystów, dając im schronienie i subiektywne poczucie bezpieczeństwa. Trudności w schwytaniu członków ww. grup wpływają z kolei na brak bezpieczeństwa ludności cywilnej. W latach 2004–2005, według ministerstwa obrony, w kraju grasowało około 1800 grup zbrojnych liczących 10 tys. członków (Por. Afganistan – Konflikt, online). W 2006 roku, wskutek ataków Talibów (wliczając zamachy samobójcze i działania wymierzone w ludność cywilną), zginęło przynajmniej 699 cywilów. Rok później, w wyniku działań sił powstańczych uwzględniając Talibów i al-Qaidę zmarło 950 cywilów, 57 cywilów poniosło śmierć w ogniu krzyżowym, a 192 zmarło w niejasnych okolicznościach (por. Human Rights Watch, 2008, s.14). Zdaniem władz afgańskich w wyniku zamachów, w tylko pierwszej połowie 2007 roku śmierć poniosło ponad 130 cywilów, a według danych organizacji humanitarnych z Afganistanu i innych państw - ofiar cywilnych było nawet o 100 osób więcej (por. Afganistan – Konflikt, online). Do dziś, ludność cywilna jest zastraszana i ginie na skutek działań podejmowanych przez grupy ukrywające się w górach.

Ekosystem biologiczny Afganistanu ma bezpośredni wpływ na jakość życia obywateli. Rzeźba terenu wpływająca na klimat, co z kolei ma przełożenie na kwestie hydrologiczne i jakość gleby – powoduje problemy z dostępem do czystej wody i produkcją rolną. Co więcej, lata wojny w znacznym stopniu przyczyniły się do degradacji środowiska naturalnego i pogorszenia warunków rozwoju.

Rolnictwo jest głównym źródłem dochodu dla gospodarki Afganistanu. Jednak w skutek zastosowania technologii wojennych i chemikaliów, część lasów, pastwisk i pól uprawnych zostało spalonych lub uległo degradacji, a część utracono w wyniku zaniedbania, lub rozwoju terenów miejskich. Przyczyną niskiej wydajności pól uprawnych okazała się również słaba sieć nawodnienia i stosunkowo niski poziom mechanizacji rolnictwa. Rekompensując spadek produkcji gospodarstw rolnych,

ludność zaczęła korzystać z zasobów naturalnych np.: wycinając lasy i przemycając drewno do Pakistanu. Z drugiej strony, możliwość wykorzystania innych zasobów naturalnych² w celu wzmocnienia rozwoju gospodarczego również nie mogła być efektywna, z uwagi brak stabilności kraju warunkującej możliwość odpowiedniego funkcjonowania legalnego ekosystemu społecznego i ekosystemu biznesu. Co biedniejsi rolnicy, aby przeżyć, zaczęli uprawiać opium. Dodatkowym problemem stało się zanieczyszczenie powietrza. I choć Afganistan nie posiada przemysłu ciężkiego, to zanieczyszczenia pochodzące z obszarów przemysłowych basenu Aralskiego, Iranu, Turkmenistanu i Uzbekistanu, stanowią poważne zagrożenie dla ludności i środowiska naturalnego.

Oprócz degradacji środowiska naturalnego i związanej z tym niskiej wydajności rolnictwa, zagrożenie stanowią również katastrofy naturalne, oraz częste, choć nie na tak szeroką skalę, klęski żywiołowe. Każdego roku problem ten dotyka prawie 200 dystryktów i 250 tys. Afgańczyków. W latach 1970–2012 największą szkodę gospodarczych było wynikiem powodzi (396 mln USD z 597 mln USD), susza dotknęła 6 mln 510 tys. ludzi, a w wyniku trzęsień ziemi śmierć poniosło 9 tys. 236 osób (United Nations [a], online, s.19). Od 1 stycznia do 31 sierpnia 2012 roku, w 117 dystryktach zanotowano 345 katastrof naturalnych, które bezpośrednio dotknęły 251 086 osób. Odnotowano wówczas zgony 441 osób, oraz uszkodzenia lub całkowite zniszczenia 27 430 domów (OCHA [a], online). Tylko w pierwszych czterech miesiącach 2013 roku, w wyniku katastrof naturalnych zostało zniszczonych 6 406 domostw. Katastrofy wystąpiły w 109 dystryktach 29 prowincji i łącznie dotknęły 37 230 osób (OCHA [b], online).

Degradacja ekosystemu, do której niewątpliwie przyczyniła się wojna, wpłynęła bezpośrednio na poziom bezpieczeństwa społecznego Afgańczyków. Według Banku Światowego produkcja rolna wzrosła w tempie zaledwie 0,2% rocznie w okresie konfliktu z lat 1978–2001, w porównaniu do 2,2% rocznie w okresie przed konfliktu(1961/78) (The World Bank [a], online).

Już w 2002 roku, podczas trwania dwudniowej konferencji w Tokio, podkreślono rolę tworzenia bezpieczeństwa żywnościowego, rozwoju rolnictwa, obszarów wiejskich, gospodarki wodnej i rewitalizacji systemu nawadniającego, zdrowia oraz poprawy warunków sanitarnych, które są istotne dla rozwoju gospodarczego i poprawy warunków życia ludności. Ponad 60 krajów i 20 organizacji międzynarodowych uczestniczących w obradach przeznaczyło wówczas na odbudowę Afganistanu kwotę 1,8 mld USD na 2002 rok i 4,5 mld USD do wykorzystania w ciągu następnych pięciu lat.

² Afganistan ma jedno z największych zasobów lazurytu na świecie.

Tabela 1. *Główni darczyńcy i zobowiązania podjęte w pierwszym dniu konferencji w Tokio*

Lp.	Donatorzy	Kwota	Czas na wykorzystanie
1	Japonia	500 mln	30 miesięcy
2	Unia Europejska	500 mln (w tym 180 mln z Komisji Europejskiej)	2002
3	Stany Zjednoczone	296 mln	w roku podatkowym 2002
4	Arabia Saudyjska	220 mln	trzy lata
5	Bank Światowy	500 mln	30 miesięcy
6	Iran	560 mln	5 lat
7	Indie	100 mln	
8	Zjednoczone Emiraty Arabskie	36 mln	
9	Turcja	5 mln	5 lat
10	Norwegia	40 mln	1 rok
11	Szwajcaria	18.10 mln	w ciągu dwóch lat od 2002
12	Australia	17 mln	czas nieoznaczony
13	Pakistan	100 mln	5 lat

Źródło: *Afghanistan: Donorspledge \$4.5billion in Tokyo*, w: <http://reliefweb.int/report/afghanistan/afghanistan-donors-pledge-45-billion-tokyo>. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.

W latach kolejnych międzynarodowa pomoc finansowa na rzecz odbudowy Afganistanu i poprawy bezpieczeństwa społecznego była systematycznie zwiększana. W latach 2004–2007 wyniosła ona 8,2 miliardów dolarów (z czego 4,4 mld do wykorzystania od marca 2004 do marca 2005) (Berlin Declaration 01 April 2004, online). W 2006 roku 10,5 miliarda dolarów przeznaczono na inwestycje publiczne realizowane w sześciu sektorach: rozwój infrastruktury i zasobów naturalnych, edukacja, zdrowie, rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich, ochrona socjalna, zarządzanie gospodarką i rozwój sektora prywatnego. Zobowiązano tym samym rząd afgański, aby dążył do zmniejszenia głodu, ubóstwa i bezrobocia, zapewnił stabilność makroekonomiczną, przywrócił i promował rozwój kapitału ludzkiego i społecznego (The London Conference on Afghanistan, 31 January – 1 February 2006, online). W 2008 roku na konferencji w Paryżu (por. Declaration of the International Conference in Support of Afghanistan, online), postanowiono kontynuować działania na rzecz rozszerzenia produkcji rolnej i bezpieczeństwa żywnościowego. Jednak mimo wsparcia społeczność międzynarodowej – która z zadowoleniem przyjmowała działania rządu afgańskiego, aby rozwój rolnictwa, sieci irygacyjnej i sektora energetycznego stał się priorytetem – nie udało się rozwiązać większości problemów. W latach 2007/2008 poziom ubóstwa

ludności w skali całego kraju wyniósł 36%. W obszarach miejskich był o 7% niższy, natomiast na terenach wiejskich, zbliżony do poziomu krajowego. Problemem ubóstwa została dotknięta ponad połowa ludności plemienia Kuchi. Najwyższy 45% wskaźnik ubóstwa odnotowały prowincje wschodnie (Nangarhar, Kunarha, Laghman, Nuristan), centralno-zachodnie (Ghor, Bamyan, Daikundi) oraz 44% prowincje południowe (Ghazni, Paktika, Paktya, Khost), a najniższy 23% wskaźnik – prowincje południowo-zachodnie (Nimroz, Hilmand, Kandahar, Zabul, Urozgan) (por. National Risk and Vulnerability Assessment 2007/8, s. 55–56).

Zgromadzeni w 2009 roku na konferencji w Hadze przedstawiciele rządu afgańskiego i społeczności międzynarodowej zgodzili się, iż przyspieszenie wzrostu gospodarczego nie może się obyć m.in. bez wsparcia krajowej strategii na rzecz rozbudowy produkcji rolnej, poprawy systemów nawadniania, gospodarki wodnej, zakładów energetycznych i sieci przesyłowych (Por. Chairmen's Statement of the International Conference on Afghanistan, online).

W rok później uczestnicy konferencji w Londynie wezwali społeczność międzynarodową do wsparcia planu pomocy humanitarnej dla Afganistanu (Por. Chairmen's Statement of the International Conference on Afghanistan, online). Warto zaznaczyć, iż w 2010 roku, 40% ludności była bezrobotna i więcej niż połowa narażona na ubóstwo. Kolejne 8,5 miliona (37%) ludzi znajdowała się na granicy braku bezpieczeństwa żywnościowego. Tylko 3% Afgańczyków miało dostęp do bezpiecznej wody pitnej, 12% miało odpowiednie warunki sanitarne i tylko 6% posiadało energię elektryczną (Islamic Republic of Afghanistan, 2010, s.8).

Klaster bezpieczeństwa żywnościowego i rolnictwa planu pomocy humanitarnej z 2010 roku, dążył m.in. do zapewnienia odpowiedniej ilości racji żywnościowych poprzez wprowadzenie bonów pieniężnych/voucherów, zwiększenie wydajności rolnictwa poprzez odbudowę zdolności produkcyjnych, konsolidowanie wyników rekordowych plonów, które zabezpieczyłyby przez utratą bezpieczeństwa żywnościowego. Agencjami wiodącymi w zespole były: Food and Agricultural Organisation of The United Nations (FAO), United Nations World Food Programme (WFP) partner współwiodący, Afghanaid – organizacja zastępująca. Łączną sumę 17 projektów wdrażały w życie: FAO, WFP, Agency for Technical Cooperation and Development (ACTED), Norwegian Project Office (NPO), Rural Rehabilitation Association for Afghanistan (RRAA), Ansari Rehabilitation Association for Afghanistan, Afghanaid, Coordination of Afghan Relief, Ofam-GB, AREA, Medair, Nederlandse Organisatie voor Internationale Bijstand (Oxfam NOVIB). Beneficjentami projektów było 9 100 000 osób, z czego 3 500 000 stanowiły kobiety, 4 900 000 dzieci i pozostali rolnicy (Por. United

Nations (b), 2010,online s.47-48). *Humanitarian Action Plan* uwzględnił również rozwój zasobów wodnych zwiększających dostęp do czystej wody, rozbudowę sieci sanitarnych oraz zrównoważonych systemów wodnych, które zminimalizowałyby skutki zagrożeń takich jak susza i powodzie. W tym obszarze organizacją wiodącą był UNICEF, a zastępującą DanishCommittee for Aid to AfghanRefugees (DACAAR). Beneficjentów 16 projektów w tym obszarze stanowiło 2 062752 osób (wliczając kobiety, dzieci, osoby wewnętrznie przesiedlone, repatriantów, ofiary powodzi) (por. United Nations [b], 2010,online s. 59–61).

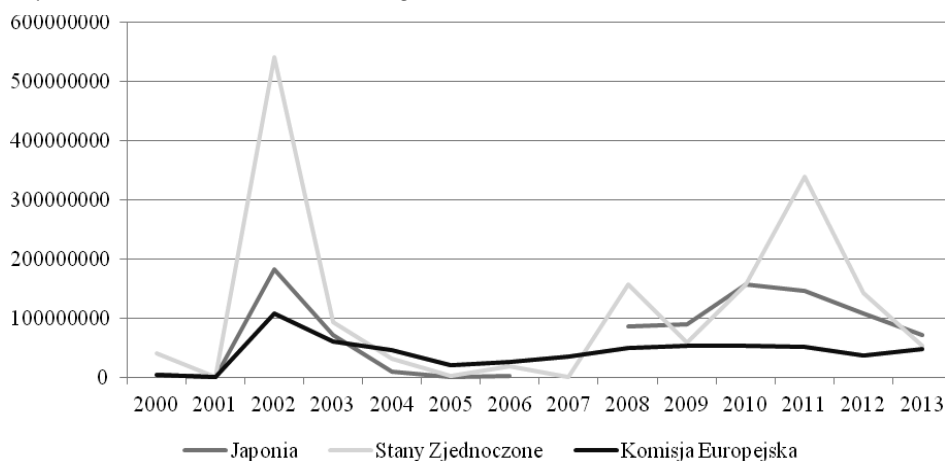
W Afganistanie, tylko 12 procent powierzchni stanowi ziemia rolna, z czego mniej niż 6 procent jest obecnie uprawiana. Ponad 80 procent populacji Afganistanu utrzymuje się z rolnictwa, pasterstwa, lub obu tych form (por. Agriculture in Afghanistan, online). Wg Banku Światowego, ponad 75% Afgańczyków zamieszkuje obszary wiejskie, w których rolnictwo stanowi zajęcie podstawowe. Tylko 40% gruntów rolnych jest nawadniana. Mimo, iż sektor rolnictwa przyczynia się do wypracowania około połowy PKB (z wyłączeniem gospodarki opium) (por. The World Bank [b], online), to 42% całkowitej krajowej populacji Afgańczyków w dalszym ciągu żyje poniżej progu ubóstwa, a kolejne 20% żyje nieco powyżej tej linii, będąc równocześnie bardzo narażonym na ryzyko ubóstwa (por. Rural Poverty Portal, online).

Obecne działania humanitarne na rzecz Afganistanu wspiera ponad 35 państw. Jednak w ostatnim czasie można było zaobserwować tendencję spadkową finansowania (wyjątek Norwegia i Wielkiej Brytanii), w tym szybszy spadek w roku 2013. Swój wkład w pomoc humanitarną znacząco zmniejszyły Japonia (z 146 mln dolarów w 2011 r., w porównaniu z 71 mln dolarów w 2013 roku) oraz Stany Zjednoczone (z 339 mln 500 tys. dolarów w 2011 roku do prawie 54 mln dolarów w 2013 roku). Jednak mimo słabnącego wsparcia te dwa kraje w dalszym ciągu pozostają głównymi darczyńcami na rzecz Afganistanu.

W 2013 roku suma środków w ramach pomocy humanitarnej wynosi 387 277 658 dolarów. Zabezpieczeniem logistycznym w obszarze rozwiązywania problemów wymagających pomocy humanitarnej zajmują się liczne organizacje międzynarodowe, regionalne i krajowe, które równocześnie pełnią funkcję dystrybutora środków finansowych. Są to m.in.: AAR Japan, ActionAid, AD, Afghanaid, ALO, ANSO, ASAARO, ASCHIANA, ATC, Award, Canada RC, CARE Canada, CARE-UK, Caritas Germany (DCV), CPI, CW, DACAAR, DAFA, DDG, DRC, EMERGENCY, ERF (OCHA), FAO, FSD, HI, ICRC, iMMAP, IOM, JUH, MAF, MCPA, MDC, MEDAIR, Medico Intl., NAC, NCRO, Norway RC, NPO-RRAA, NRC, OCHA, OMAR, OXFAM GB, PIPA, PU-AMI, SC, SHAO, Solidarités, Red

Cross, UNFPA, UNHCR, UNICEF, United Arab Emirates RC, UNMAS, WCC, WFP, WHO oraz inne organizacje pozarządowe.

Wykres 1. Pomoc humanitarna wg donatorów 2000–2013

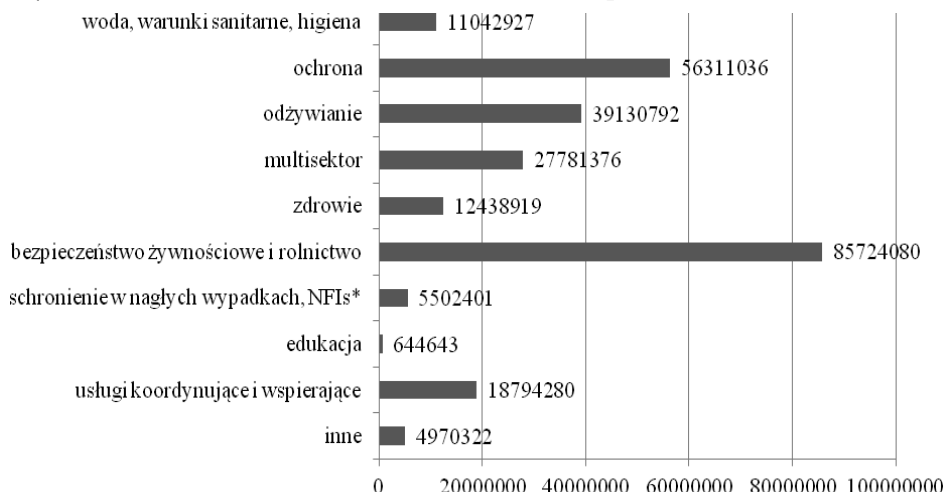

Japonia – brak danych za rok 2007.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane za lata 2000 – 2013, pochodzące z: Financial Tracking Service, Tracking Global Humanitarian Aid Flows, *Afghanistan Fundingreceived*, w: <http://fts.unocha.org/pageloader.aspx?page=emerg-emergencyCountryDetails&cc=afg&yr=2013>. Wydruki z dnia 11.07.2013 r.

Plan pomocy humanitarnej na rok 2013 przewiduje działania realizowane w obszarach: koordynacja, edukacja, schronienie na wypadek katastrofy (nagle zdarzenia), bezpieczeństwo żywnościowe i rolnictwo, zdrowie, działania multisektorowe, odżywianie, ochrona oraz WASH (water, sanitation and hygiene) – woda, warunki sanitarne i higieniczne. Koszt działań wymaga nakładów finansowych rzędu 471 463 529 USD. Najwięcej środków wymaga klaster multisektorowy (113 878 660 USD), ochrony (111 839 755 USD), bezpieczeństwa żywnościowego i rolnictwa (103 428 067 USD). Najmniej środków zaplanowano na edukację (15 104 240 USD) i zdrowie (16 913 808 USD). Potrzebne środki na wodę, poprawę warunków sanitarnych i higienę sięgają kwoty 26 milionów dolarów (United Nations (a), online). Tymczasem wg źródła Financial Tracking Service, oczekiwania względem środków są o ponad 2 mln 500 tys. wyższe, niż te przewidziane planem, a suma środków dostępnych (262 340 776 USD) prawie o połowę niższa niż zapotrzebowanie.

Wykres 2. Pomoc humanitarna 2013 – łączne dostępne środki w USD

*Non-food items – artykuły poza żywnościowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z: Financial Tracking Service, Tracking Global Humanitarian Aid Flows, *Consolidated Appeal: Afghanistan 2013, Table D: Requirements, Commitments/Contributions and Pledges per Cluster, Report as of 07-July-2013*, appeal launched on 12-December-2012, compiled by OCHA on the basis of information provided by donors and appealing organizations, w: http://fts.unocha.org/reports/daily/ocha_R32sum_A977___7_July_2013_%2802_03%29.pdf. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.

Beneficjentów projektów CHAP (Common Humanitarian Action Plan) w obszarze bezpieczeństwa żywnościowego i rolnictwa stanowi 180061 IDPs³ (przesiedlenie będące wynikiem konfliktu lub katastrofy naturalnej), 642792 osób dotkniętych III fazą braku bezpieczeństwa żywnościowego wg IPC⁴ (Klasyfikacja Zintegrowanego Systemu Bezpieczeństwa Żywnościowego), oraz 185 893 osób, które mogą odczuć skutki ostrej zimy, lub wiosennych powodzi (Por. United Nations, online, s. 50–51). Łącznie, daje to ponad milion osób objętych pomocą humanitarną. Plan zakłada zapewnienie pomocy żywieniowej poprzez ogólną

³ IDPs – internally displaced persons (osoby wewnętrznie przesiedlone), czyli „uchodźcy wewnętrzni”, nie objęci ochroną wynikającą z Konwencji Genewskiej. Dokumentem, który w skali międzynarodowej wyznacza zakres ochrony IDPs są Przewodnie zasady przesiedleń wewnątrzpaństwowych, stanowiące zbiór zasad prawa międzynarodowego, obowiązujących w stosunku do IDPs na mocy innych dokumentów, które nie mają jednak charakteru wiążącego.

⁴ IPC – Klasyfikacja Zintegrowanego Systemu Bezpieczeństwa Żywnościowego. Jest to zestaw narzędzi i procedur służących do opisu dotkliwosci braku bezpieczeństwa żywnościowego dla wsparcia procesu decyzyjnego. IPC klasyfikuje obszary z ostrym brakiem bezpieczeństwa żywnościowego na pięć faz: zagrożenie minimalne, zagrożenie wzmożone, kryzys, stan poważnego zagrożenia (alarmowy), klęska głodu.

dystrybucję żywności; przyznanie środków finansowych lub voucherów dla ludzi dotkniętych klęską żywiołową i/lub konfliktem; dystrybucję pasz i zwierząt hodowlanych w celu odbudowy żywca hodowlanego utraconego w wyniku katastrof naturalnych, lub z powodu zaistnienia czynnika ludzkiego (skutki konfliktu); dystrybucję nakładów rolniczych w celu odbudowy produkcji roślinnej (por. United Nations [a], online, s. 54). Z kolei na grupę 2 mln 330 tys. osób bez dostępu do wody pitnej, beneficjentów projektów ACAP stanowi 920 tys. potrzebujących. Pomoc przewiduje odnawianie strategicznych punktów wodnych – 45 tys. osób, odnawianie/naprawę dużych systemów kanałów rurowych – 75 tys. osób, odnawianie małych systemów kanałów rurowych pozyskujących wodę ze źródeł – 55 tys. osób, naprawę pomp ręcznych – 195 tys. osób, budowę nowych studzienek wyposażonych w pompy ręczne – 390 tys. osób, odnowę i ochronę kand (tradycyjna metoda przechowywania wody polegająca na wykopaniu glinianki w dolnej części wzgórza, do której jest kierowana woda deszczowa) – 65 tys. osób, dystrybucję jednostek uzdatniania wody dla gospodarstw domowych – 65 tys. osób, montaż lokalnych obiektów zasilanych energią słoneczną, służących odsalaniu wody (przy zastosowaniu metody odwróconej osmozy) – 30 tys. osób (United Nations, online, s. 80–81)

Zakończenie

Rola ekosystemu biologicznego jest bardzo istotna dla bezpieczeństwa i warunków rozwoju ludności. Rzeźba terenu i warunki klimatyczne w stopniu znaczącym utrudniają produkcję rolną, będącą głównym źródłem utrzymania Afgańczyków. Również lata wojny przyczyniły się do degradacji środowiska naturalnego. Efektem jest słaby rozwój gospodarczy kraju i niedobory żywności, które mają bezpośrednie przełożenie na kondycję zdrowotną społeczeństwa, wzrost zachorowalności i w konsekwencji liczby zgonów w porównaniu z krajami wysokorozwiniętymi.

Na tej płaszczyźnie rysuje się obraz współzależności ekosystemu biologicznego, społecznego i biznesu. Afganistan potrzebuje międzynarodowej pomocy w rewitalizacji środowiska naturalnego, które będzie tworzyć odpowiednie warunki dla rozwoju społeczności. Ekosystem społeczny dystrybuje środki na pomoc humanitarną pochodzącą z krajów, w których rozwija się gospodarka kapitalistyczna. Środki wypracowane w ramach wspólnoty gospodarczej opartej na fundamencie interakcji organizacji i jednostek, są wykorzystywane przez firmy, instytucje i organizacje w celu logistycznego, merytorycznego

i instrumentalnego wsparcia Afgańczyków. Co więcej pojawiają się wspólnoty, które grupują się w sposób częściowo intencjonalny, samorganizowany, a nawet nieco przypadkowy, działając na rzecz rozwiązania konkretnego problemu np. budowy systemów kanałów rurowych pozyskujących wodę ze źródeł. Trzeba pamiętać, iż istotną cechą ekosystemów jest koewolucja, a to oznacza, że bez zintegrowanych działań ekosystemu społecznego i ekosystemu biznesu, nie będzie można rewitalizować środowiska naturalnego. Tym samym, warunki życia Afgańczyków nie ulegną poprawie, a wręcz przeciwnie, będą się pogarszać. Dlatego bardzo ważne jest aby międzynarodowa pomoc służąca poprawie bezpieczeństwa społecznego Afganistanu był systematyczna, planowa i adekwatna do potrzeb.

Bibliografia:

- Afganistan – Konflikt*, <http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj,Afganistan>.
Wydruk z dnia 03.07.2013 r.
- Afghanistan London Conference, Final Declaration 28 January 2010*, <http://www.voltaire-net.org/article163783.html>. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- Afghanistan map: Overview of current acute food insecurity situation, valid from 1 October 2012 to 31 March 2013, analyzed on 1 October 2012*, http://afg.humanitarian-response.info/sites/default/files/Current_Acute_FoodInsecurity_Situation_Oct2012.pdf. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- Afghanistan: Donorspledge \$4.5billion in Tokyo*, w: <http://reliefweb.int/report/afghanistan/afghanistan-donors-pledge-45-billion-tokyo>. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- Agriculture in Afghanistan. Rebuilding for a Stable, Secure Country*, <http://www.fas.usda.gov/country/afghanistan/us-afghanistan.asp#Overview>. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- Chairmen's Statement of the International Conference on Afghanistan issued Under the Authority of the Three Co-chairs: The Foreign Minister of the Islamic Republic of Afghanistan The Foreign Minister of the Kingdom of the Netherlands The Special Representative of the Secretary-General for Afghanistan, Hague, 31 March 2009*, <http://hansdevreij.wordpress.com/2009/03/31/afghanistan-conference-final-declaration/>. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- Declaration of the International Conference in Support of Afghanistan Issued Under the Authority of the Three Co-chairs: The President of the French Republic, The President of the Islamic Republic of Afghanistan, The Secretary-General of the United Nations, Paris, 12 June 2008*, <http://mfa.gov.af/Content/files/english.pdf>. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.

- European Union, Islamic Republic of Afghanistan, *National Risk and Vulnerability Assessment 2007/8. A profile of Afghanistan. Main Report*, Jehoon Printing Press, Kabul, Afghanistan.
- Financial Tracking Service, Tracking Global Humanitarian Aid Flows, *Consolidated Appeal: Afghanistan 2013, Table D: Requirements, Commitments/Contributions and Pledges per Cluster, Report as of 07-July-2013*, appeal launched on 12-December-2012, compiled by OCHA on the basis of information provided by donors and appealing organizations, http://fts.unocha.org/reports/daily/ocha_R32sum_A977___7_July_2013_%2802_03%29.pdf. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- Financial Tracking Service, Tracking Global Humanitarian Aid Flows, *Afghanistan Funding received*, <http://fts.unocha.org/pageloader.aspx?page=emergemercyCountryDetails&cc=afg&yr=2013>. Wydruki z dnia 11.07.2013 r.
- Human Rights Watch, „Troops in Contact”, *Airstrikes and Civilian Deaths in Afghanistan*, USA 2008.
- Human Rights Watch, *Lessons in Terror. Attacks on Education in Afghanistan*, vol. 18, no. 6 (C), July 2006.
- International Afghanistan Conference in Berlin, 31 March – 01 April 2004, *Berlin Declaration 01 April 2004*, <http://www.ag-afghanistan.de/berlindeclaration.pdf>. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- Islamic Republic of Afghanistan, *Afghanistan Millennium Development Goals. Report 2010*, October 2010.
- Komisja Europejska, *Ekonomia ekosystemów i bioróżnorodności. Raport wstępny*, Luksemburg 2008.
- Konstytucja Światowej Organizacji Zdrowia* (World Health Organization), przyjęta na Międzynarodowej Konferencji Zdrowia w Nowym Jorku trwającej od 19 czerwca 1946 r. do 22 lipca 1946 r., podpisana w dniu 22 lipca 1946 r., weszła w życie 7 kwietnia 1948 r.
- Marczak J., Jakubczak G., Sobolewski G., Królikowski H. M., Olearczyk A., Skwarek Z., *Obronny system wojskowy (Siły zbrojne w czasie pokoju, kryzysu, wojny)*, w: *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i Strategie*, Jakubczak R., Marczoł J. (red.), Warszawa 2006.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan, *Co-chairs' Summary of Conclusions The International Conference on Reconstruction Assistance to Afghanistan*, Tokyo 21-22 January, 2002, http://www.mofa.go.jp/region/middle_e/afghanistan/min0201/summary.html. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- Mitleton-Kelly E., Papaefthimiou M. Ch., *Co-evolution of diverse elements interacting within a social ecosystem*, w: *Systems Engineering for Business Process Change: New Directions*, pod red. P. Henderson'a, Springer-Verlag (red.), London 2002.
- Mitleton-Kelly E., *Ten Principles of Complexity and Enabling Infrastructures*, w: *Complex Systems and Evolutionary Perspectives on Organizations: The Application of Complexity Theory to Organizations*, E. Mitleton-Kelly (red.), Amsterdam 2003.

- Moore J. F., *The Death of Competition: Leadership & Strategy in the Age of Business Ecosystems*, New York 1996.
- Moore J. F., *The Rise of a New Corporate Form*, „Washington Quarterly”, vol. 21(1), 1998.
- OCHA (a), *Afghanistan map: Districts Affected by Natural Disasters, 1 January – 31 August 2012*, w: <http://afg2.humanitarianresponse.info/visuals/afg-districts-affected-natural-disasters-1-january-31-august-2012>. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- OCHA (b), *Afghanistan map: Districts Affected by Natural Disasters, 1 January – 31 April 2013*, <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Afghanistan%20Districts%20Affected%20by%20Natural%20Disasters%201%20January%20-%2021%20April%202013.pdf>. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- Rappaport R. A., *Ecosystems, populations and people*, w: *The ecosystem approach in anthropology. From concept to practice*, Moran E. F., (eds.), The University of Michigan Press.
- Rothschild M., *Bionomics: Economy as Ecosystem*, New York 1990.
- Rural Poverty Portal, *Rural poverty in the Islamic Republic of Afghanistan*, <http://www.ruralpovertyportal.org/country/home/tags/afghanistan>. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- The London Conference on Afghanistan, 31 January – 1 February 2006, *The Afghanistan Compact*, w: http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/afghanistan_compact.pdf. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- The Merriam-Webster Third New International Dictionary of the English Language*, 1986.
- The New Shorter Oxford English Dictionary*, 1993.
- The Soviet-Afghan War: how a superpower fought and lost: the Russian General Staff*, translated and edited by L. W. Graui M. A. Gress, Kansas 2002.
- The World Bank (a), *Afghanistan: Priorities for Agriculture and Rural Development*, w: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/SOUTHASIAEXT/EXTSAREGTOPAGRI/0,,contentMDK:20273762~menuPK:548212~pagePK:34004173~piPK:34003707~theSitePK:452766,00.html>. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- The World Bank (b), *Afghanistan: Priorities for Agriculture and Rural Development*, w: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/SOUTHASIAEXT/EXTSAREGTOPAGRI/0,,contentMDK:20273762~menuPK:548212~pagePK:34004173~piPK:34003707~theSitePK:452766,00.html>. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- United Nations Development Programme, *Human Development Report 2013. The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World*, 1 UN Plaza, New York, NY 10017.
- United Nations (a), *Afghanistan Common Humanitarian Action Plan 2013*, w: https://docs.unocha.org/sites/dms/CAP/2013_Afghanistan_CHAP.pdf. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.
- United Nations (b), *Afghanistan. Humanitarian Action Plan 2010*, w: http://merln.ndu.edu/archivepdf/afghanistan/2010_Afghanistan_HAP_SCREEN.pdf. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.

Urbańska J., *Zmęczenie życiem codziennym. Środowiskowe i zdrowotne uwarunkowania oraz możliwości redukcji w sanatorium*, Wyd. UAM, Poznań 2010.

Zdrowie i bezpieczeństwo dla Twojej rodziny, w: <http://www.doskonalawoda.pl/info/co-to-jest-system-odwroconej-osmozy>. Wydruk z dnia 11.07.2013 r.